

pa se je izcimila in ukoreninila v toliko družih narodnih misel in vera, da bo Bog enkrat v Jozafatovi dolini vse ljudi sodil, ne vém povedati. Tudi Mahomedovi nasledovavci verujejo, da dolina Jožafat je poslednje občno sodnišče, saj za prerokove verne; in na jugo-izhodni strani zlatih vrat sterli nek okrogel kamen kakor top iz mestnega ozidja, in Mahomedani terdijo, da bo Mahomed na-njem stal ali sedel, ko bo v dolini zbrane verne sodil.

Omenjene zlate vrata, najlepše v Jeruzalemu, ki so pa sedaj zavolj zgorej v misel vzete vraže ali iz kakega družega uzroka zazidane, so tiste, skozi ktere je imel Jezus cvetno nedeljo slovesni uhod v nehvaležno mesto. O, kako obudujejo tudi te vrata človeka k mnogoverstnemu premišljevanju! Tù vidiš množico ljudstva, ki nebeškega učitelja spremlja, mu po poti lastne oblačila razgrinja, z drevesnimi, zlasti palmovimi vejami v rokah radostno in veselo upije: „Hozana sinu Davidovemu!“ — Pet dni pozneje pa jim ravno ta nebeški učitelj ni več družega ko slepar in zapeljivec! — Pred Pilatovim poslopjem se ne čuje družega ko „proč ž njim! križaj ga, križaj ga!“ — Tak je svet, prijatelj moj! in kdor se na-nj zanese, sam sebe slepari. Brez Boga je vse nečimerno in prazno.

Ko od mestnega ozidja po stermem bregu v Jozafatovo dolino grémo, pridemo na neke kamnite tla terdega belega kamna. Tù so Judje sv. Štefana, prvega mučenca, kamnjali. Sveti mučenec je bil poln milosti in svetega Duha, in po pravici je djal Judom (act. Apost. cap. VII.): „Terdovratni in neobrezanih sere in ušes, vedno se ustavljate svetemu Duhu, kakor očetje vaši, tako tudi vi. Kterega prerokov niso preganjali očetje vaši? In morili so tiste, ki so prerokovali prihod Pravičnega, kterega izdajavci in morivci ste vi sedaj bili. Zakaj postavite ste prejeli po naredbi angeljev, pa je ne deržali. — Ko so pa to slišali, so se togotili v sercu in z zobmi škripali zoper njega. Ker je bil pa poln svetega Duha, je gledal v nebo in vidil čast Božjo in Jezusa stoječega na desni Božji. In je djal: Glejte, vidim nebo odperto, in sina človekovega na desni Božji. Zaupili pa so z velikim glasom, in si ušesa zatisnili, in vsi kmali na-nj planili. In so ga tirali iz mesta in s kamnjem pobijali: in priče so položile oblačila svoje k nogam mladenčca, ki mu je bilo ime Savl. In so kamnjevali Štefana, ki je klical rekoč: Gospod Jezus, sprejmi dušo mojo! Poklekni pa je upil z velikim glasom rekoč: Gospod, ne šteje jim tega za greh. In ko je to izrekel, je zaspal v Gospodu.“ — Kdor iz ljubezni do Gospoda preganjanje terpi in za sovražnike svoje tako iskreno moli, je pravi učenec Gospodov, resnično poln vere in milosti in svetega Duha!

Tù blizo, pa nekoliko v stran in niže, kažejo drugi kamen, na katerem je nek sedel Savl, pozneje apostelj narodov, varovaje oblačila krutih kamnjevavcov.

Je pa dolina „Jozafat“ med hribom „Moria“ in med oljsko goro. Moria jo obdaja na zahodni, oljska gora pa na izhodni strani. Oba hriba sta bila nekdanj Gospodu jako ljuba in draga; hrib Moria je napolnil z vsim svojim veličanstvom, ko je Salomon tempelj posvečeval; iz oljske gore pa se je vernil po doveršeni nalogi na zemlji k Očetu v nebesa. — Vsa dolina, kakor tudi podnožje obéh hribov je polna grobov iz vseh vekov, in še dan današnji hodijo premožni judje od vseh štirih strani sveta v Jeruzalem, ter si kupujejo od ptujcov za težke dnarje pest zemlje svojih dedov, da saj po smerti v ti jim toliko dragi dolini mirno počivajo, ker je prišla kerv Gospodova čez-nje in čez njih otroke, da so iz drage domovine za vselej pregnani.

Dolina ta pa ni tako globoka, ne tako dolga in široka, kakor ljudje, ki je niso nikdar vidili, sploh menijo. Gotovo je bila nekdanj veliko globokeja, ko je sedaj; zakaj ruša in mnogoverstna šara tolikokrat razdjanega mesta je povzdignila vse doline ne le v mestu, ampak tudi v bližnji okolici

okrog mesta, kakor je griče, na katerih Jeruzalem stoji, dokaj znižala. — Kar pa se tiče dolgosti, sega Jozafatova dolina le četrte ure od severja naravnost proti jugu, pa le za strelaj na široko. Iz tega vsak lahko vidi, da je v resnici veliko manjša, kakor se navadno misli. — Kje bomo tedaj stali pri poslednji občni sodbi? bo tù menda marsikdo prašal. O tem se nočem pričkat, dasiravno mi je znano, da, ko bomo ustali, se bomo tudi spremenili. Prerok Joel pravi: „Naj ustanejo in naj se napotijo narodi v dolino Jozafat; zakaj tam bom sedel in sodil narode okrog.“ — Po katoliški veri ima vsaki katoličan terdno verovati, da bo Bog enkrat vse ljudi vkup pravično sodil; ali bo pa ravno Jozafatova dolina poslednje sodnišče ali ne, ne spada v katoliško vero.

Nekdanj je utegnila Jozafatova dolina, dokler je še potok Cedron po nji tekel, tudi prav prijetna in ugodna biti, zlasti potem, ko je bil Salomon cedrov iz Libana po nji nasadil. Dan današnji pa ni ne cedrov ne potoka več, ampak cela dolina je, razun mrtvaških grobov, vsa prazna in gola; le sèm ter tje raste še kakošna oljka in smokva.

(Dalje sledi.)

Še nekaj: zakaj je Kras puščava?

Mnogo vzrokov, zakaj je Kras ogolel, je bilo že razloženih; naj posnamemo iz prijateljskega pisma še sledeče doslej ne omenjeno:

V več krajih ilirskega Primorja, zlasti po večjem kosu Krasa dozdej ni nikacih gruntnih bukev, iz katerih bi lastninske, zastavne ali služne pravice bile očitne. Ondot se toraj zemljišča ne morejo zastavljati za dnarje na posodo vzete, in posodivec ali upnik si ne more dobiti varnosti s tem, da bi svojo pravico vpisal na dolžnikovo posestvo — v gruntne bukve. Kako si tedaj po navadi o tem pomagajo? Sklepajo se po Krasu prodaje na rešilo (Verkauf mit dem Vorbehalte des Wiederkaufes).*)

Dolžnik (prodavec) prodá namreč upniku ali posodniku (kupcu kako zemljišče, kako njivo za posojeni dnar (kupšino) in sicer s tem pogojem, da, če bi dolžnik upniku kupšine (ki je v resnici dolg), v postavljenem času ne opravil, prejde last prodanega zemljiša v polno kupcovo (upnikovo) last. — Vidi se torej, da je to le pogodba na videz, in nasledki tega ravnanja so toliko škodljiviši, ker je rešilna pravica zgolj osebna pravica, ki neha po smrti tistega, ki jo je v pogodbi dobil.

Še mnogo škodljiviše pa so take pogodbe za kmetijstvo, kajti kupec ali upnik si pri tem izgovori: ali da bo namesti letne obresti ali činža kupljeno posestvo užival ali pa da ima dolžnik v posesti prodanega zemljiša ostati in upniku letne obresti plačevati. Če je prvo, upnik prevzetega posestva ne varuje (ne šona), marveč skuša iz njega največ korist vsako leto izmolsti; — če je pa drugo, in če dolžnik že naprej vé, da ne bo mogel zemljiša rešiti, ne gleda na drugo, kakor kako bi vsako ljubo reč, vsak germič v dnar spreobrnil, da bi po pretekli dôbi oderto in ogoljeno pustoto prepustil svojemu upniku.

Kratkočasno berilo.

Boljarka.

Na izhodni strani ogerskega Banata, kjer mogočna Donava naše dežele loči od Turčije, se gore od obeh strani tako stiskajo, da se bučeči valovi dereče reke komaj med njimi vijejo, ter s strašnim bobnjenjem proti sinjemu morju valijo. Po verhu teh orjaških pečinastih gor razprostirajo

*) Na Krasu se sploh govori: „na rešilo dati“, „na rešilo prodati“, „grunt rešiti“, „rešilno pismo.“ Po tem bi se tudi dala popraviti §§. 1068 in 1070 slovenske prestave občnega državljanskega zakonika.

se zeleni logovi; tam pa tam dviguje tudi razvalina kakošnega starega grada svoje sterne stene proti jasnemu nebu. V sredi reke pa stoji samotna, neizmerna pečina, na kateri se nahajajo ostanjki čverstega zidovja v podobi razdrttega stolpa. Od tega zidovja se pripovedujejo različne pravlice. Naj priobčim jez eno iz letopisa kerščanskih prebivavcov na Turškem.

Pred tri sto leti po priliki je živel ob bregu Donave mogočen boljar (plemenitaž ali žlahnik), ki mu je bilo ime DMITAR C*. Podedoval je po svojem očetu neizmerno bogastvo. Razun tega bil je lepe postave, hrabrega in poštenega serca. Bil je mladeneč, da mu ni bilo blizo para; imel je lastnosti, s katerimi si je prikupil vsako žensko serce. Komaj dvajset let star se je oženil, ter je vzel Jelico, osemnajst let staro hčerko nekega boljara, ktero so ljudje čislali za najlepšo v celi državi. DMITAR in Jelica sta se ljubila, da se ne moreta dva zakonska bolj ljubiti; zdelo se jima je, da sta najsrečnejša človeka na tem svetu. Dobila sta tudi sinka, nad katerim sta imela neizrečeno veselje.

Osemnajst let je preteklo v lepi zakonski ljubezni; nju sin je rasel ko mlada jelka, vseč Bogu in ljudem, v vseh rečeh očetu podoben. Bili so to presrečni dnevi za DMITRA in Jelico.

Pa sreča tega sveta je minljiva! — Jela je Jelico malo po malem nekaka žalost napadati. Na njenem poprej zmiraj jasnem licu, lepem ko mleko in kri, brala se je neka notranja žalost, ktero si je z vso močjo zakrivati prizadevala. Tako je nemila osoda tudi pri njej oostro ternje med rože zakrila, ki je stezo njenega življenja neprestano nadlegovalo. Pa kaj je bilo vsega tega krivo? Uzrok njene žalosti bila je — kakor pri marsikteri drugi ženi — nesrečna ljubosumnost in nezaupljivost do njenega moža. Akoravno že nad trideset let stara, je še vendar lepa bila, da malo takih. Ali vse to ni nič pomagalo; ona se serčnega červa nikakor znebiti ni mogla; vsako lepo ženo je sumila za ljubo svojega moža in tedaj tudi sovražila.

Boljar, ki ni za uzrok njene žalosti vedil, si je na vso moč prizadeval svojo ljubeznjivo ženo razveseliti; ona pa je vkljub vsega njegovega prizadevanja vendar vedno tužna in črna ostala. Akoravno Jelica ni mogla celó nič odkriti, kar bi jo bilo prepričalo nezvestobe njenega moža, jo je vendar vedno mučila dvojba, ker se ni mogla resnice prepričati. Ako je mož količkaj nevoljen ali raztresen bil, berž je v tem dokaz najti mislila, da mu je dolgočasno pri nji in da je že sit njene ljubezni. Ako je pa bil prijazniši kakor po navadi, je mislila, da to za to dela, da bi ji nezvestobo lože prikril. Boljarju se je njena nevolja tako pristudila, da je šel skoro vsaki dan s svojim sinom in drugimi prijatli na lov. To pa je še bolj poterdilo mnenje nesrečne žene.

„Da, da, že vidim“ — si je mislila ko je odšel — „jez sem že ostarela, pa zato ne mara več za me; kaj mi hasne moje dvojenje? moja mladost je prešla; ah, da bi le ono poznala, ki mi njegovo ljubezen krade!“

V DMITROVI hiši bila je med drugimi tudi neka zala Erdeljka, Anastazija po imenu, ktero je boljarka zelo rada imela. Nadarjena z vsemi lepimi čednostmi je svoje opravila in dolžnosti tako marljivo in zvesto opravljala, da so jo imeli kakor svojega otroka radi. — Naenkrat zapazi boljarka pri njej nekako raztresenost in nemarljivost; kmalo ji je to znamenje, da nekaj važnega zali deklici serce teži. Čudila se je temu premenu. Kar ji na misel pride, da berž ko ne je ta deklica s svojo lepoto boljarja zapeljala, da se je čisto spremenil. Ta misel ji ne dá več miru ne pokoja; misli in misli, kaj bi storila, vendar si nič pametnega ne izmisli.

Zgodi se, da neko jutro pride boljar s svojim sinom v dvorano, ter ji zopet oznani, da gré na lov.

„Zopet me češ samo pustiti?“ — mu reče po kratkem govoru — „ah! čedalje bolj čutim, da srečnih naših dni je konec.“

„Jelica! pa kaj ti blodiš?“ — odgovori DMITAR malo razdražen.

„Bili so časi“ — ga zaverne Jelica — „ko nisi tako pogosto na lov hodil!“

„Tadaj sem bil sam; sadaj pa imam drugega, ki ne more domá brez dela časa tratiti; — kaj ne, sinko moj?“

„Draga mamica! pustite me“ — reče sin — „greh bi bilo, ako bi tako lepi dan zanemarili; že so konji obsedlani, slišite kako nepoterpežljivo po dvorišču hrgečejo?“

„O, izgovorov imata zmiraj dosti, da se le mene znebita“ — odgovori razdražena Jelica.

„Eh, berbljanje žensko“ — reče DMITAR — „prosim te bodi pametna, Jelica! Saj vidiš, da osemnajst let star mladeneč ne more svojih mladih dni prespati kakor kak star paša.“ (Dal. sl.)

Slovanski popotnik.

* Gospod Mijat Stojanovič v Sremskih-Karlovcih, popisovavec narodnih običajev slavonsko-sremskih, nazivlja na naročilo svojega dela pod naslovom: „Slike iz domačega života našega slavonskoga naroda i slike iz prirode (naravi) s dodatkom Slavonske pučke sigre.“ Skušal sem — pravi sam pisatelj v zagrebškem listu — naslikati celo življenje našega slavonskega národa, kako je on verlega značaja, milega serca, zdravega in jedrega uma in poln dušne sposobnosti, s ktere bote nekđaj, ko se bo dovoljno izobrazil, izvirale sreča in blagostanje.

* Pod naslovom: „Włościanie z okolic Krakowa“ izšla je v Krakovu zlo zanimiva knjižica Jos. Maćinskega, kinčana s podobo Mih. Stahoviča. V tem delu popisuje pisatelj s prosto besedo narodne običaje in šege svojega ljudstva. „Lumir.“

* Četertemu listu „Serbskih Nowin“ lužičkih, ktere v Budišinu izdaja gospod Smoler (Schmaler), pridana je lepoznavna priloga pod naslovom: „Měsačny Pridavk k Serbskim Nowinam.“ Obsega lužički prevod Deržavinove visoke ode „Bog“, več lepoznavanskih člankov in književne reči. Omenjeno je tudi, da bodo ondi (v Budišinu) ustanovili odbor, ki bo s pomočjo matice serbske izdajal lepoznavanske knjige. Pisal bo tudi ta odbor po časopisu serbske matice in v mesečnem dodatku; razun tega bo dal vsako leto almanah (zabavnik), ki bo obsegal zlo znamenite reči, na svitlo. Do zdaj ima omenjeni odbor že sedem členov. Odbran je tudi gotov zbor, ki bo presojeval poslane spise. „Sedmica.“

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Benetk 13. maja. Znano Vam je, da Severinovo društvo v Beču je vabilo tudi letos na Božjo pot v Rim, in res! sošlo se nas je vseh skupaj štirinajst. Sledeči gospodje so: Demartini, dohtar zdravilstva iz Pole, Ebner, cerkovnik iz Marijnega Celja, Hrovat, mestni fajmošter iz Ljubljane, Kikinger in Šrek, zasebnika iz Dunaja, Kolar, mestni fajmošter iz Strigone na Madžarskem, Kovalski, podobar iz Dunaja, Luciani, župan iz Albone v Istri, Čibašek, kaplan iz Wolfsberga, Wohlgemut, kaplan v Niederdorfu na Tiroljskem, Šwarcner, kupčijski računar iz Dunaja, Sumerer, fajmošter v Abstettnu, Cančić, fajmošter v Jarendorfu na Madžarskem, in jez, ki Vam to pisemce pišem. V torek, 11. t. m. ravno o polnoči smo od Tersta odrinili, in na parobrodu „Milano“ veselo v Benetke veslali. Al vreme ni bilo prijazno; merzel veter je nam obraze bril, ladjo močno gugal in morska bolezen nas je tlačiti jela. Pač čudna bolezen! človeku začne

Po vseh teh najdbah je vstalo tehtno vprašanje, je li glagolica starja ali cirilica?

Učeni Kopitar je terdil, da je glagolica slovenska abeceda, cirilica pa greškoslovenska, tedaj una neodvisno lahko starejša memo te. Prof. Preis tega ni dal veljati, marveč je skušal dokazati, da se je glagolsko pisanje pozneje izobrazilo po izgledu cirilovega. Prof. Grigorovič pa meni, da je pač glagolica starejša slovenska pisava, in da velika različenost med obojimi čerkami kaže poprej, da je cirilica v nekterih čerkah posnela glagolico; on pristavi celó, da poleg besed v nekterih rokopisih (Apostola iz XII. stoletja, in službe s. Metodja) se utegne sklepati, glagolico je znašel s. Ciril, in po tem glagolsko in greško pisanje v cirilico združil s. Metodi. Srežnjevski v poslednje šteje glagolico med novo vvedenje Bogomilov, po katerih je prišlo v horvaško Primorje. Kaj da meni slavni Šafařík v svojem „Pohled na pervovék hláholskeho písmenietví“, bo „Arkiv“ prinesel drugi pot.

Med tem sta izdala dr. Höfler in dr. Šafařík v Pragi spis pod naslovom „Glagolitische Fragmente“, in tu se pokaže nova, tehtna najdba glagolske pisave. V latinskem rokopisu listov nove zveze, ki se hranuje v nadškofskem arhivu v Prazi, sta namreč pridjana dva lista, pisana z glagolskimi čerkami, ki obsegata del cerkvenih molitev za velikonočni in binkoštni čas po greškem obredu. Učeni Šafařík sodi po podobšini, ki se kaže v začetku rokopisa, da je ta spominek kdaj bil lastina Szazavskega samostana v Hrudimskem krogu, kjer se je po naredbi českega vojvoda Břetislava od leta 1039 do 1096 služba Božja opravljala v slovenskem jeziku. Dalje sodi učeni mož po obliki pisave in po lastni berila, da glagolski spis ne more biti mlajši od leta 950, in da je utegnil biti prinešen iz Ogerskega, kjer je bilo od 10. do 12. stoletja mnogo greško-slovenskih samostanov. (Primeri tudi „Ginzel's Geschichte der Slavenapostel Cyrill und Method.“ Anhang II.). Ta najdba kaže, da je bila glagolska pisava nekdanj zadosti na široko rabljena, in da je po starosti kmalo spredaj pred tisto, ki se sploh imenuje cirilska. Dr. Ginzel v spred imenovanih bukvah (str. 36 in 131) sklepa iz več vzrokov, da je glagolica izvirna najdba s. Cirila, cirilica pa prav za prav početek bolgarskega škofa Klemenca, učenca s. Metodja, ker od tistega se piše, da je upeljal bolj razločno pisavo. Učeni mož se namreč opira na to, da po vseh okolišinah obred Božje službe, ki ga je rabil sv. Metodi, ni mogel biti greško-slovenski, temuč rimsko-slovenski, in da ravno rimsko-slovenski obred se nahaja od nekdanj, že od Metodjevega časa, v jadranskem Primorju, in da vse bukve tega obreda, kar se jih je našlo do slej, so pisane od kdaj z glagolico. Tehtno je tudi to, da sloveče evangeljske bukve, na katere so francozki kralji prisegali o svojem kronanju v Remih (Rheims), so deloma pisane z glagolico, deloma s cirilico; bile so pa, kakor učeni možje dokazujejo, kdaj lastina Praškega samostana po imenu „Emavs“, kjer je cesar Karol IV. z apostoljskim dovoljenjem vpeljal leta 1346 Božjo službo po slovensko z dalmatinskimi minih. (Primeri „Ginzel's Geschichte der Slavenapostel Cyrill und Method“ str. 151).

Zastran glagolice je tehtno pomniti, kar piše Linhart v svoji zgodovini, da je bila do štirinajstega stoletja tudi na Kranjskem navadna, in da se sèm ter tje nahajajo taki rokopisi, samo ne v arhivih nemških gospodov. Njegovo besedo poterdi kamen, ki ga je gosp. Dežman našel na vratih grajskega hrama v Vinici z letnico 1556 (Mitth. des hist. Vereins für Krain 1856 str. 48). Rajnki gospod Zemlja je v Retji, podružnici Hinske fare na Dolenskem, našel zvon z glagolskim napisom. (Illir. Bl. 1838, str. 22).

(Konec sledi.)

Kratkočasno berilo.

Boljarka.

(Dalje.)

Ravno ko sta lovca oditi hotla, pride v dvorano Nasta. Viditi gospôdo tako iznenada pred sabo, se prestraši tako, da ji sreberna posoda s kavo vred skoro z rok pade. Boljarjeva žena vse to dobro opazi, vendar ne besedice ne pregovori, ampak jeze se strese kot šiba, in serpo pogleda sobarico, malo da je z očmi ne prebode.

„A, ti si Nasta?“ — reče prijazno boljar — „dobro si došla, da vtolažiš svojo gospô enmalo.“

V tem ji mladi boljar z roko pomigne, pa se oberne, in oba gresta svojo pot.

„Kaj češ ti tukaj?“ — vpraša Jelica svojo sobarico — ter skoči serdito izza mize.

„Prinesla sem vam kave, milostljiva gospá!“ — reče pohlevno Nasta.

Boljarka omolkne. Nasta postavi posodo na mizo in postoji enmalo pred gospô.

„No, kaj čakaš?“ — zagodernja boljarka.

„Vaš gospod mi je zapovedal, naj pri vas ostanem.“

„Moj mož?“ Dobro! No, vzemi delo v roke, pa se vsedi.“

Boljarka podpre glavo z obema rokama in sopet omolkne. Čez nekaj časa se ozre na deklico in zapazi, da se je k oknu okrenula, v tem pa vezilo z rok spustila.

Ravno ta čas so lovci iz dvorišča odjahali, in gotovo za njimi je Nasta tako zamaknjeno gledala; njene prazne roke in na pol odperite ustice so očitno kazale, da se je celo njeno življenje v oči preselilo. Sedaj je vidila boljarka, da temu mora biti pregrešna ljubezen uzrok; al ker nobene priče za to nima, je morala molčati in skriti svojo togoto. Ko pa vidi, da Nasta še zmiraj skoz odprto okno proti gojzdu gleda, kamor so lovci odjahali, se ne more več zderžati; začne jo kregati in zmerjati, da je vse prek letelo.

Izperva Nasta vse poterpežljivo posluša in marsiktero gorko požre. Naposled ji je pa vendar že preveč; začne gospej odgovarjati, tako dolgo, dokler ji boljarka ne ukaže, se pobrati iz sobe.

„Prederzna ta deklica ravna z mano, kakor da bi bila Bog vé kaj“ — govori ljubosumna boljarka sama sebi. „To je tedaj njegova ljubica? Derži me za staro zaverzeno stvar; o čakaj le še preden me spodrineš!“

Komaj na večer boljar domú pride, mu Jelica vse pové, kaj se je zgodilo, in ga neprenehoma nadlegova, naj to nesramnico iz grada spodi. Dmítar se je potegnil za mlado Erdeljko; pa čem bolj jo brani, tem bolj jo ona napada.

„Kaj mora nek to biti, da se ti za to dekle tako silno poteguješ?“ — vikne razkačena boljarka.

„Draga Jelica“ — odgovori boljar priljudno — „kaj ti je, da si tako silno razserdjena zavoljo te malenkosti?“

„O, malenkost! Se vé da! — odgovori boljarka, in malo je manjkalo, da se ni zarekla; pa se vendar spet umiri in reče: „Ako ti je ravno toliko na tem ležeče, da ona pri nas ostane, naj ti bo; nočem nič več govoriti; saj vse po tvoji termi biti mora.“

Vsak lahko previdi, da je boljarka to, da se je njeni mož za Nasto tako potegoval, za nezvestobo imela. Koliko je v strasti svoji terpela, ni moč popisati. Ker je vedila, da že cvetje njene mladosti odpada, je mislila, da ne bode nikdar več njegove prejšnje ljubezni si pridobila. Edino to je goreče želela, da se nad onimi zmašuje, ki so toliko sramote in žalosti na njo navalili. To sta bila Dmítar in Nasta.

Da bi se čas maševanja tem bolj pospešil, je začela prisluškovati; pri vsakih vratih je ušesa natezovala, da bi kaj sumljivega slišala. Vsako stopnjo Dmítrovo je skerbno opazovala, — al vse njeno prizadevanje bilo je zastonj;

nesrečnica ni mogla ničesa zaslediti, kar bi bilo poterdilo njeno sumljivost do Erdeljke.

Nekega dne, ko Nasta berž ne pride, ko jo gospá pokliče, letí Jelica k njeni sobi in posluša pri luknji skozi ključavnico; — v tem začuje sledeče besede: „Za Božjo voljo ne zadržavajte me dalje; saj slišite, da me kličejo gospá. Ako bi vedili, da ste vi tukaj, po meni bi bilo. Idite gospod! smilujte se mene; idite, lepo prosim, Dmitre! Pod lipo na večer se vidiva spet.“

Več ni boljarka slišati mogla, kajti je deklica v drugo sobo odderčala. Komaj je spoznala glas svoje sobarice Naste, je skušala skoz ključavnico viditi, pa nikogar ni mogla zapaziti. Dosti je slišala. Prepričana je bila, da pregrešna ljubezen veže Nasto in moža njenega. V prvi hip sklene v sobo stopiti, in se maševati nad obema. Al kmalo se premisli. Ko nazaj v dvorano pride, se vendar toliko zmaga, da ni Nasti nič na znanje dala kar je slišala, akoravno je v njenem sercu strašno kipelo. — Maševanje se hitro osnova. — Sklene namreč Nasto v gradu obderžati in v njenem oblačilu sama na zgovorjeno mesto pod lipo iti. Malo po tem pride hlapec v dvorano in naznani gospéj, da gospod pridejo še le pozno v noč domú. To slišati se boljarka močno prestraši. Ne vé kaj bi počela. V sercu njenem se vname hud boj med ljubeznijo in sovraštvom proti možu njenemu, dokler naposled — sovraštvo zmaga.

(Dalje sledi.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Štajarskega 20. maja. Ž. — Omenilo se je že pred nekimi leti, da se je od nekaj po šolah učilo: „Styria vindemiis clara“, to je, štajersko vino je kaj imenitno. — Ta lepa slava štajersčine je sicer zadne čase precej pomraknila, ne zato, da bi se menda slabeja pridelala ali menj, ampak zato, ker so drugod v oskerbovanji vinskih goric, v izberi žlahnega primernege tersja in v čistenji in v milšanji pridelanega vina čversteje napredovali, Štajerci pa, hočeš, da so že tako na verhuncu, vedno le pri starem ostajali in zato tudi — zaostali. Naše dōbe so to svojo krivnjo začeli spoznavati in urno popravljati — in kar sta brata Klenošeka belemu svetu kaj blago štajersko penino pokazala*), in kar štajersko vinsko društvo pristno štajersčino po širokem svetu razpravlja, se njena slava spet veselo razcveta. V dokaz samo eno besedo: Terška vinska zaloga tega društva je letos v prvih 16 dneh svojega početka 24,000 fl. sr. skupila. — Še drugo besedo. Samo ena fara — po pravem farica — malo ur za Gradcom, po imenu Ebersdorf, je od vseh Svetcov lani do letnic (velike noči) letos skupila za jabelka 32,000 fl. sr. Vse so židovi (judje) pokupili in proti turški meji odpravljali. Tamošnji mernik so plačevali izpervega po 12, k zadnemu po 30 fl. sr. — Še tretjo. Kdo bi verjel, kaj vse hudobno ali zavidno okó ne vidi in ne senja!? Ne zlo davno je neki predstojnik slavnemu učnemu ministerstvu se prederznil svetovati: naj bi slovenščino iz šol odpravilo, ker je prě tako revna, da nemore posloveniti: „Gott belohnet das Gute und bestrafet das Böse.“ Pa zavernilo ga je na navadni katehizem, kjer se ti stavek čisto po slovenski bere. Tako mu je prekosmata, v nebo upijoča laž spodletela. Da bi lažnjivca nabasal peklenšek!

V Pazinu 19. maja 1858. — F. C. — Za poreško-puljsko škofijo je bil 16. maj vesel dan. Nastopil je namreč ta dan novoizvoljeni škof, doktor bogoslovja, gospod Juri Dobrila, škofijski sedež. Ne le iz domače škofije, tudi od drugih krajev je privrela silna množica v Poreč, da je bila priča slovesnega vhoda in sprejema milostljivega škofa.

*) V Dunajski lanski razstavi so sodniki razsodili, da za izvrnim francozskim šampajncem je prva med vsemi drugimi Klenošekova penina (Champagnerwein). Vred.

Razun laških pesem, ki so mu bile na čast zložene, se mu je tudi priložena slovenska podala, ktero je dal tukajšni medicinalni svetovavec, gospod dr. Šrot kaj krasno natisniti. Z nastopom škofijskega sedeža tega verlega, za vse dobro unetega, toliko marljivega škofa se je pričela nova, vesela dōba za poreško-puljsko škofijo. Dela in truda bo imel obilo; zadel bo na veliko ovér in težav pri vredovanji in preporodovanji te škofije. Rojen je iz slovenskega dela Istre na meji poreške škofije od revnih staršev, in ako se ne motim, prvi Slovan, ki sedi v Poreču na škofovskem prestolu. Le en glas je, da on pozná stanje škofije bolje kakor kdor si bodi drugi; njegova izverstna učenost, terdna volja, neumorna marljivost in gorečnost za vse dobro, so porok lepše prihodnosti.

POZDRAV

milostljivemu prečastitemu gospodu

JURJU DOBRILA

o dnevih nastopa škofij v Poreču in Puljah.

Na nebu svitla zarja vshaja
In zлива žarke na zemljó;
Cveteča pomlad krog obdaja
Z zelenjem drago in goró.

Na žarno nebo se pomika,
Rumeno solnce gori gré;
Prostira se po zemlji dika,
Raduje vsako se serce:

Ti solnce si in zarja naša,
In pomlad, dika nam si Ti;
S Teboj se krasen dan oglašá,
Ker duša Ti za nas gorí.

Za vero opasal si orožje:
Tvoj meč je duh, Tvoj ščit je Bog,
In terdna bran imé je Božje,
Ki varje večnih nas nadlog.

V gorečih Tvojih persih klije
Ljubezen za ovčice Ti;
In za Te njihno serce bije,
Pastir visoki, ljubljeni!

Pozdravljamo Te v naši sredi,
In kličemo iz dna serca:
Naj živi Bog pri zvesti čedi
Pastirja roda našega!

Iz Ljubljane. Letošnje češnje so pripeljali Vipavci 21. t. m. v Ljubljano. Iz Tersta smo jih pa dobili že prejšno saboto. — Binkoštni pondeljk je bil navadni veliki shod v postojnski jami. Iz Ljubljane se je dopoldne nalaš 16 vóz po železnici tje peljalo tako natlačenih ljudi, da jih je mnogo v vozovih stalo; bilo jih je nek v obéh vozovlakih blizo 900; iz Tersta jih je prišlo še veliko več; nek 2000. Če doštejemo še množico, ki je privrela iz drugih krajev in okolice postojnske, pač radi verjamemo, da je jamski komisii zmanjkalo vhodnih kart. Še več bi jih bilo pa gotovo bilo, ako bi se bil mogel po železnici vsak peljati, kdor koli je želel; toda ker se je vedilo, da bojo na železnico vzeli le določeno število ljudi, marsikdo ni šel, češ, saj ne bo prostora. Prav bi bilo, da vprihodnje bi se ne določilo nobeno število, ampak da bi vsakega vzeli, kdor pride. Vse pa je bilo v lepem redu; tudi postrežba v gostivnicah pri taki gnječi dostojna. Dr. Costa-tovega popisa jame se je obilo spečalo. Ljubljanske gostivnice so bile že v saboto in nedeljo vse polne Teržčanov in drugih (tudi Dunajčanov), ki so se binkoštno nedeljo razkropili po deželi v Mengeš, Kamnik itd. in se v pondeljk peljali v Postojno. — Blejska grajšina, kupljena od gosp. grofa

koršne ni bilo od začetka stvari, ki jo je Bog ustvaril, noter do sedaj, in je ne bo. In ko bi ne bil Gospod teh dni okrajšal, bi človeštvo ne bilo oteto; pa zavolj izvoljenih so ti dnevi okrajšani. In ako vam takrat kdo poreče: „Glejte tū je Kristus — glejte tam!“ nikar ne verjemite. Zakaj ustajali bodo lažnjivi Kristusi in lažnjivi preroki, in bodo delali znamenja in čudeže, da bi zapeljali, ako bi mogoče bilo, tudi izvoljene. Glejte tedaj, vse sem naprej povedal. — Tiste dni pa bo po ti bridkosti solnce otemnelo, in mesec ne bo dajal svetlobe svoje, in zvezde neba bodo padale, in moči, ki so v nebesih, se bodo gibale. In takrat bodo vidili sina človekovega prideočega v oblakih z veliko močjo in častjo. In poslal bo angelje svoje in bo spravljal vkup svoje izvoljene od čveterih vetrov od konca zemlje noter do konca neba. Od smokve pa se učite priliko. Ko veja njena že muževna postane in berst svoj požene, spoznate, da je poletje blizo. Tako tudi vi, ko bote vidili, da se vse to godi, vedite, da je blizo pred durmi. Resnično vam povém, da rod ta ne bo prešel, dokler se vse to ne zgodi. Nebo in zemlja bosta prešla, besede moje pa ne bodo prešle. Dneva tistega pa in ure nobeden ne vé, tudi angelji v nebesih ne, tudi sin ne, ampak le Oče. Glejte, čujte in molite, zakaj ne v ste, kadaj je čas. Kakor človek, ki je daleč potoval in hišo svojo zapustil, in hlapcom svojim oblast dal čez vsako opravilo, in vratarju zapovedal, da naj čuje. Čujte tedaj (zakaj ne véste, kadaj ima hišni Gospodar priti: na večer, ali o polnoči, ali o petelinjevem petji, ali zjutraj), da vas, ako bi nagloma prišel, ne najde spavajočih. Kar pa vam pravim, pravim vsem: Čujte.“

O, da bi pač vsi čuli!

XXXIII.

Od tod do verha gore smo ogledovali še tri kraje. Pervi je nek star, v živo skalo usekan, pa popolnoma suh vodnjak, o katerem se pripoveduje, da so Apostelnji, prej ko so se na vse kraje razkropili besedo božjo oznanovat, apostoljsko vero v njem skladali in zložili. To utegne že biti. Nekje so bili za to važno reč gotovo zbrani — in zakaj ne tū, zlasti ker so jih Judje tiste dni hudo preganjali? Vodnjak je tudi za več ko dvanajst mož prostoren zadosti in za tako nalogo vés pripraven, ker je v samoti daleč od mestnega šuma. V spomin tega zanimivega zbora so izdoblili pozneje menda že prvi kristjani v skalo okrog dvanajst votlinic, katerih vsaka je toliko prostorna, da človek lahko v nji sedi. — Kdo bi se tedaj prederznil brez pravega dokazka starodavno zročilo na laž staviti?

Nekoliko više pa kažejo drug kraj, ki prav za prav ni, za kar ga kažejo, namreč kraj, kjer je Jezus učence svoje „Oče naš“ moliti učil; zakaj Gospod je učil molitev to, ki v malo besedah obsega vse, česar potrebujemo, v Galileji na gori osmerih blaženost. Kakor piše sv. Matevž v VI. poglavji, je učil Jezus to prelepo molitev tako le: „In ko molite, ne bodite kakor hinavci, ki radi v shodnicah in na voglih ulic stojé in molijo, da jih ljudje vidijo. Resnično vam povém, prejeli so plačilo svoje. Ti pa ako moliš, pojdi v hram svoj, zapri duri in moli Očeta svojega na skrivnem, in Oče tvoj, ki vidi na skrivnem, ti bo povernil. Ko pa molite, ne žlabudrajte veliko kakor molikovavci; menijo namreč, da bodo zavolj svojega žlabudranja uslišani. Ne bodite jim tedaj enaki, zakaj Oče vaš vé, česa vam je treba, prej ko ga prosite. Molite tedaj tako le: Oče naš, ki si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime. Pridi k nam tvoje kraljestvo. Zgodi se tvoja volja kakor na nebu tako na zemlji. Daj nam danes naš vsakdanji kruh. In odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom. In ne vpelji nas v skušnjava. Temuč reši nas od hudega. Amen. Zakaj če bote odpustili ljudém njih pregrehe, vam bo odpustil tudi Oče vaš nebeški pregrehe vaše. Ako pa ne bote odpustili ljudém, vam ne bo tudi Oče vaš odpustil pregréh vaših.“

Dasiravno pa je gotovo, da je sin Božji učence svoje „Oče naš“ moliti najprej v Galileji na gori osmerih blaženost učil, utegne vendar res biti, da je učil, svoje poprešnje nauke ponavlja, to lepo, djal bi, zlato molitev tudi na oljski gori na kraji, ki ga še dan današnji kažejo; zakaj po 10. in 11. poglavji svetega Lukeža je bil Jezus v Betanii na izhodnem podnožji oljske gore, in Marta mu je skerbno stregla. In ko je pozneje nekje — najberže na oljski gori — molil, se mu približa nekdo njegovih učencov, ter mu pravi: „Gospod, uči nas moliti, kakor je tudi Janez svoje učence učil.“ — On pa jim je djal: „Ko molite, recite: Oče naš — itd.“

Starodavno zročilo, ki od nekdanj ta kraj kaže, ni tedaj prazno in ne laže.

Dalje proti verhu gore, pa še bolj v stran, je neka votlina, v kateri je sv. Pelagia nekaj časa ko puščavnica živela in se pokorila. Votlina ali jama ta nima nič posebnega in človek bi je še ne pogledal, ako bi mu ne pravili, da je bilo pokorišče omenjene svetnice. — Bila pa je Pelagia zapeljivo lepa Egipčanka iz Aleksandrije, gospá žlahnega rodú. Pa k svoji veliki sramoti se udá nesramni sladnosti in gerdi nespodobni razujzdanosti. Druzega ji ni mar ko se lišpati in lahkomiselne možke zapeljevati. Ker je je pa nespodobnega in pohujšljivega življenja med svojimi rojaki vendar nekoliko sram, se preseli iz Aleksandrije v Antiohijo, veliko sladno in razujzdano aziatsko mesto. Tū je dolgo, kar je doma bila, namreč samopašna, razujzdanka in nesramna pohujšljivka. Nekega dne gré celó v cerkev oči past in svojo nečimerno lepoto in svoj lišp kazat. Tū pa sliši nenadoma ogovor nekega škofa z imenom Non, ki je bil prej dolgo časa menih v Tebajdi. Resnobni govor svetega škofa jo ostraši in — milost Božja ji prešine serce. Domú pridši piše škofu, ter ga milo prosi, naj se je usmili, da je pripravljena za zveličanje duše svoje vse storiti, karkoli ji bo naložil, da naj jo tedaj sprejme za ljubav božjo kot spokornico. Škof sprejme zgubljeno ovčico, ki se po milosti Božji prostovoljno k čedi verne, in jo zroči neki opatici, da bi ji kazala pot kristjanske popolnamosti. Pelagia razdeli vse svoje premoženje med uboge, ter napredova čversto v pokori in pobožnosti. — Neko noč pa obleče možko obleko, ter zapusti skrivaj Antiohijo čisto sama in se podá v Jeruzalem. Tū obiskuje svete kraje in objokuje v bridkem kesu svojo nekdanjo sladnost in razujzdanost. Nato se odpové popolnoma svetu in živi vedno v možki obleki še tri leta v omenjeni votlini na oljski gori ko puščavnik. Nekega dne pa najde nekdo spokornega puščavnika mertvega v ti samotni votlini. — Ko se smert njegova, ali marveč njena, razglasi, se zberejo menihi iz vseh bližnjih krajev, merliča spodobno pokopat. Pa kako ostermé, ko po tamošnji šegi truplo umivavši vidijo, da je ženska. Naglo pridejo nune iz Jeruzalema in vzamejo spokorjeno svetnico z veliko svečanostjo seboj v mesto, kjer jo slovesno pokopljejo.

(Dalje sledi.)

Kratkočasno berilo.

Boljarka.

(Dalje.)

Eno uro pred zahodom solnca pokliče boljarka Nasto k sebi in ji zapové v sobi ostati, da svoje vezílo dogotovi. K delu prisiljena deklica vzame vezílo v roke, nadja se, da bode pred izgovorjenim časom gotovo. V hipu pa vstane boljarka, gré iz sobe in zapre vrata za seboj. Potem gré v Nastino sobo, obleče njeno opravo, vzeme k sebi velik nož, čaka do mraka ter odide k studentu pod lipo.

Zima se je že približevala; dan je bil precej hladen in meglen. Solnce je zašlo za goste oblake, in v kratkem je taka tema nastala, da se je Jelica nekterekkrat ob drevje zadelala, preden je dospela do studenca. Blizo pri studentu je

bila klop, na katero se je vsedla. Strašne misli so ji švigale po glavi, in v njenem srcu je kipela le strast maševanja.

Tako je tu sedela pričakovala nezvestega moža.

Hladen vetric je na pol gole verhe velike lipe majal, in tam pa tam je že kakšen suh list s suhih vej na hladno zemljo padel. Od dežja napojeni studenec je pošiljal svojo vodo obilnejše kakor navadno po malem koriteu, da se je precej glasno razlegalo prijetno šumenje po tihi okolici. Vse to je boljarko navdajalo s strahom in grozo. Ker ni družega mislila kakor na maševanje, jo je vsako še tako malo šumenje prestrašilo, češ, sedaj pride mož, — česar je ob enem želela, pa tudi se bala.

Sedaj začuje v bližnjem germu stopinje, kar ji je nannanovalo, da se bliža on, kogar je pričakovala. — Noč pa je bila tako temna, da vendar ni mogla prav razločiti, kdo da pride; vendar se ji je zdelo po klobuku s perjem okinčanem, da to ni nihče drug, kakor njeni nezvesti Dmitar.

„Pst! pst Nasta?“ — zazove s trepečim glasom prikazen.

„Jaz, jaz sem!“ odgovori boljarka v tem ko mu naproti gré.

Rahlo ga prime za plajšč, ki je bil s svilo obšit in boljarjevemu ves enak; v tem jo pritisne on na svoje persa. — Kerv ji v žilah zastoji, da omaguje in vsa omamljena se verže v naročje Dmitrovo. V tem, ko jo on objame, potegne ona izza pasa nož, ter mu ga globoko zasadi v persi.

Dobro ga je bila zadela. Nesrečnik zdihne: „Nasta, kaj si naredila!“ — pa se zvali mertev na zemljo. Boljarka z njim vred pade, ter poleg njega leži kakor da bi bila strela v njo trešila. Kerv, ki je tekla iz rane umorjenega, je tekla po njeni roki; pa komaj vročo kerv na roki začuti, skoči na noge, in vse poskuša, da bi mertvega zopet k življenji prebudila. Al vse je bilo zastonj; — sedaj bi bila rada svoje lastno življenje za življenje nesrečnega dala!

Veter strese veje mogočne lipe; merzel pot jo polije; zdi se ji, da jo nebesa na sodbo kličejo zavoljo strašnega umora, ki ga je ravno dopernesla. Naglo zbeži iz germovja. Komaj pa dospé v grad, začuje po dvorani ostroge ropotati in zdi se ji, kakor da bi slišala glas Dmitrov. Trepetaje stopi v dvorano, in pred njo stoji mož njeni, zdrav in vesel, obdan od svojih hlapcov, ktere je ravno po svoji ženi popraševal.

„Ti si tukaj?“ — zavpije ona s strašnim glasom, pa si z roko oči briše — „ti nisi mertev? — Hvala Bogu! — jaz te tedaj nisem umorila?“

Ko to izgovori, se zruši k njegovim nogam na tla.

„Kaj to pomeni?“ — reče Dmitar — „al si obnorela? kaj te besede?“

Boljarka ne odgovori dolgo nič; potem pa naglo vstane in se va-nj zagleda kakor da bi bila odervenela, ga k sebi potegne in ga začne po persih tipati, šeptaje: „Nič, nič, nobene rane? — se mi je morebiti samo sanjalo? — ali sem ob pamet? — tukaj le sem ga ubodla — to vém dobro — čutila sem njegovo kerv na svoji roki — roka je še kervava — je — je — glej — kako je rudeča, glej!“ —

„Jelka! draga ljubljena ženka!“ — reče boljar vés oplašén — „povej mi vendar, kaj se ti je zgodilo? — te je kdo ranil? — govori — za Boga — govori! nič se ne boj, saj si pri meni, da te braním; povej, kaj ima vse to biti?“

„Tam doli — Nasta — pod lipo — oni studenec“ — začne boljarka vsa zmotena govoriti — „al nisi ti tam bil? — pred malo časom? — se nista pogovorila z Nasto?“

Boljar pomaje glavo, pa ne vé besedice odgovoriti.

„Oj, milostljivi Bog! pa koga sem umorila?“ — zavpije Jelica še strašneje in beži ravno proti studencu.

„Prižgite baklje, pa hitro za njo!“ — zapové Dmitar in sam pred svojimi ljudmi leti za njo, pa je ne more

doiti. Nekoliko korakov od studenca zasliši zopet strašen jok in stok.

„Oj, koga sem ubila? — za Božjo voljo, koga sem ubila? — niso samo sanje — tu — tu leži mertvo truplo!“

Dmitar priskočivši s bakljo zagleda ženo, kako z obema rokama kervavo mertvo truplo objema. Oba naenkrat spoznata nesrečno truplo; oba zavikneta strašno! — Bil je nju sin — nju edini sin, ubit od svoje lastne matere!

On je ljubil Nasto in ž njo želel v srečen zakon stopiti; on je bil tisti, zavoljo kterega se je ona prestrašila, ko ga je v dvorani tako iznenada zagledala; za njim je tako zamaknjeno gledala, ko je proti gojzdu jahal na lov; on je bil tisti, komur je obetala, da ga bode pri studencu pričakala. In tako je nesrečna mati, slepa v svojem natolcovanju, ubila svojega edinega, čez vse ljubljenega sina!

(Konec sledi.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Slovenskih Goric na Štaj. 20. maja. — Od lani do letos nisem mogel dosti veselega pisati, ker nam menda malokdo očitati more, „da se od Mure do Drave živi brez težave!“ Izvzeto dobro vino, čeravno je marsikterega okljalo, so nas težile mnoge nezgode; najteže bomo pozabili, ker nam je toliko živine pocepalo, da so ljudé že mislili, da jo je kaka kužna bolezen po stradanji napadla. Al zdaj nam obeta mila narava, ako jo dobrotljivi Bog nesreče obvaruje, vse lepo poverniti, ker jo vreme budi tako ugodno, da je veselje; samo na nemškem polji od Štrasa doli je toča pred 14 dnevi rež pokončala. Imel sem priliko viditi vinograde v gorah pri Radgoni, od tod gori čez Kremperg, Hlapje, Jerenino, nad Pesnico do sv. Križa pod Tremerom, — povsod nam obeta blagodarjena terta z nasipanimi kavernki obilo grojzdja; na nekterih mestih še več od lani; le ta razloček je, da je dosti starih in visokih tersov razpokanih in suhih, al od mraza ali suše, posebno v slabo obdelanih gorica. Na lepi višini pri sv. Križu ali pri sv. Duhu blizo Slemen se odpre prijazen razgled po vseh Slovenskih gorica in še v daljne kraje. Tam se dobro pozná, kje je pridna roka domá. Pod nogami se razprostirajo se ponižaje okroglasti bregi in homci; okó zadene na zlo razširjene vinograde, na sadovnike, v kterih nam lepo ocveteno drevje spet veliko upanja za dobro sadno letino daja; le marljivih bčelic je bilo malo čuti po cvetji, ker jih je dolga zima večidel umorila; radostni tudi vidimo plodne njive s košato setvijo in lepe zelene travnike, vmes pa je pohišje gostoljubnih ljudi nasejano in bele cerkve nam kažejo pot nakviško k Tistemu, od kterega pride vés blagor! Veselo je gledati, kako se kolači po lepi setvi valajo; samo na Goriškem, kjer se je soldanasta zemlja težko obdelati dala, so žita bolj blede in redke, ker jim gnoja manjka. Zares veliko baranje še bo v naših krajih in je že zdaj: od kod bomo dobili zadosti gnoja za našo zemljo, da ji moč povernemo; brez skerbi bi bili, če bi imeli taki neskončni zalog černe persti, kakor ga imajo Pohorčani, kterega še bojo radi bolje rabili. Kje se začne Goriško, je težko razločiti, zakaj vsak seljan imenuje sosede svoje proti zahodu Gorčane, druge proti izhodu Dolance; mali razloček je med nami: vse nas veže vez edina: ljubi naš jezik slovenski in vsi se veselimo milostljivega gospoda kneza škofa v Maribor. (Konec sl.)

Iz Firenze 22. maja. Romarji, o kterih sem Vam pisal iz Benetk, smo srečno dospeli v Firence. Vidili že smo toliko lepega in imenitnega, da se mi skoraj v glavi verti, ko premišlujem število cerkvá, njih lepoto in dragocenost, in se spominjam prijaznih krajev, zalih vertov, rodovitnega polja in drugih krasnih reči. Benetke same so vredne, da človek jih gré gledat, in upam si reči, da malo je mest, ki bi v eno versto z Benetkami stopiti smele — zdeva se človeku, da iz morja so izrastle. Stolna cerkev

spoda in učitelja svojega trikrat zaporedoma zatajil. — V naslednjih vojskah in nemirnih časih je bila cerkev ta poderta, pa kmali vnovič sozidana. Dolgo dolgo časa je bila lastnina katoličanov, poslednjič pa so razkoljniški Armenčani katoličane spodrinili in se cerkve polastili. Katoličanom so pa vendar pravico pustili, binkoštni pondeljek po latinskih običajih službo Božjo v nji opravljati v spomin prihoda svetega Duha nad aposteljne, ker ne morejo tega spomina v svetem večerjalsku obhajati, kjer je sveti Duh nad aposteljne prišel.

Razun omenjenih dveh poslopij je unanja polovica gore Sion popolnoma gola — veliko obširno polje, polno ruše starodavnega Jeruzalema. Prazno pa vendar ni to polje. Res da živih ljudi ni na njem; toliko več pa je mrtvih, zakaj tu imajo katoličani, ali kakor v teh krajih pravijo Latinci, Gerki, Armenčani, Kofiti, Sirijani, protestanti — z eno besedo, vse kristjanske stranke, in še celo Mahomedovi verni lastne pokopališča, ki so pa vse, razun protestantskega, ki je obzidano, popolnoma odperle in nikakor zavarovane. Katoliško je obzidano le pri tleh za mejo, da jih ne morejo razkoljniki spodrivati, in da jih saj po smerti v miru pusté.

(Dalje sledí.)

Jezikoslovne in zgodovinske reči.

Spisal P. Hicinger.

(Konec.)

4. Krajna in Kranjski nadškof Andrej.

Za Krajno ali Kranjo se preganjamo, kakor da bi bila ena sama na svetu, pa jih je več. Dolenci imajo svojo Krajno, pa ne „suho Krajno“, ktere ondi nihče ne imenuje, ampak samo Krajno, kakor terdi rajni gospod Zemlja. Pa imajo tudi Dalmatinci svojo Krajno, namreč primorje med Neretvo in Cetinjo, kakor terdi dr. Rački („Arkiv“ stran 260); in imajo Arbanaši svojo Krajno med Skadarskim blatom in jadranskim morjem, kakor piše J. Kukuljevič („Arkiv“ stran 345), rekoč: „Grad Bar (drugač Antivari) u tako nazvanoj Krajini.“

Kaj bomo zdaj naredili s svojo Kranjo ali Krajno?

Jez ne rečem ne černe ne bele, ampak le to pristavim: Zdaj je rešeno vprašanje, ki se je pretresalo že v baselskih, dunajskih in ljubljanskih časnikih, tudi vlani v „Novicah“ (stran 310): Kdo je Andreas archiepiscopus Craniensis ali Crayniensis, ki se nahaja v listih papeža Siksta IV. do cesarja Friderika IV. leta 1478, s pristavkom: „orator tuus?“ Je Andrej, barski nadškof iz Krajine, ki je pobegnil pred Turci, ko se je Mahamed II., turški car, bojeval z Jurjem Skenderbegom, in je po tega smerti leta 1477 vzel Skadar, Drač in druge arbanaške gradove. Sprejel pa ga je cesar Friderik, kakor so se drugod tudi sprejemali ubogi pregnanci, in ga je rabil za svojega poslanca ali poročnika („orator“ je poročnik v cerkveni latinščini). Na Kranjskem pa sicer za tega nadškofa Andreja ni prostora nikjer. V Akvileji namreč je leta 1464—1471 namestoval Andrej škof Ferentinski, leta 1471—1491 je bil patriarh Marko I. Barbo kardinal; v Ljubljani je bil leta 1463 do 1488 Žigmund Lambergar, in v Terstu pa leta 1452 do 1487 škof Anton II. Goppo, in v Pičeni leta 1468 do 1490 škof Paskasi; za druge škofove pa Kranjska ne vé tisti čas, sploh pa za kacega svojega nadškofa ne do Michaela bar. Brigido.

O tej priliki smem potožiti, da zgodovina naše kranjske zemlje se nima še toliko boriti s temotami časov, marveč z zmotami, ki se po sili vrivajo va-njo. Tako se po vseh stranéh še piše: „Kranjska je bila združena s Koroško, dokler ni prišla pod Avstrijo.“ In vendar je bila večkrat združena z Istrijo in Furlanijo, kot s Korotanom. Enaka je, kar se tiče Solnograških škofov, tudi Cirila in Metodja;

Kranjska namreč je vedno spadala pod akvilejske patriarhe. Tudi čas luteranstva na Kranjskem ni toliko na dolgo razširjen, kakor se je terdilo doslej. In tako še mnogo; komaj bi kdo preiskoval, kako bo posiljene zmote poravnal, ko bi raji bolj temne strani pojasnoval, ali najdeno v red deval.

5. Stridon, rojstni kraj sv. Hieronima.

Med cerkvenimi učniki si Jugosloveni sploh smejo sv. Hieronima šteti za svojega; v teh stranéh je bil rojen, v teh stranéh je preživel svojo mladost v Akvileji, na té strani so tudi obernjeni mnogi njegovi listi, zlasti tudi dva v staro Emono. Rojen je bil v Stridonu, mestu, ki je bilo na meji med Dalmacijo in Panonijo. Samo: kje je bil ta Stridon? Istrijani ga devajo v svojo Zdrenjo, ki je blizu Opertega; Štajerci in Horvatje ga išejo v Stridonu v Medmurji, ker je tudi v njih sosesčini; Dalmatinci pa ga tudi ne dajo radi spod sebe, in kakor Farlati (Illyricum sacr. tom. I. stran 200) piše, ga stavijo nad izvirje Kerke. Vsakteri bi ga radi imeli za se. Kakor pa je med popisom bosanskih starin v „Arkivu“ (str. 153) omenjeno ob kratkem, ga Bosnaci tudi sebi prilastujejo, in pravijo, da je stal na mestu sedanjega Steržana; Steržan pa je kraj višje od Hlevna blizu Kupresa.

Rekel bi skoraj, da bi ta kraj pred utegnil biti stari Stridon, kakor vsakteri drugi. Rimskih starin namreč se po besedi „Arkiva“ ondi ne pogreša; nahajajo se grobi s kamni in napisi, in rimski denarji; in če se razvaline ne poznavaajo v posebni svetlobi, se mora pomniti, da je bilo mesto razdjano po Gotih. Kar pa lego tega kraja zadeva, je utegnil res prav biti na panonski in dalmatinski meji; ne more se to lahko terditi ne od istrijske Zdrenje, ne od medmurskega Stridova. Farlati na omenjenem mestu primerja, da bi Stridon utegnil biti Sidrona, ki je pri zemljopiscu Ptolomeji imenovana (lib. II, c. 17); in Sidrona, ki jo ta zemljopisec stavi pod 43 $\frac{1}{2}$ ° daljave in 44 $\frac{1}{2}$ ° širjave, zadeva ravno v tisto stran, in tudi imeni se strinjate zadosti dobro. Pa tudi sedanje ime Steržan ni preveč razloženo od starega Stridona, ktere ga kaže zmiraj bolj iskati v Dalmaciji, kakor pa v Istri ali Panonii; saj beseda sv. Hieronima, ki sicer ni zadosti jasna, vendar nar bolj sega na Dalmacijo.

Zdelo se mi je zadosti tehtno, omeniti to drobtinico iz „Arkiva“, in pristaviti nekoliko dokazov, ki se drugod nahajajo za to menitev, da je stari Stridon stal v sedanjí Bosni.

Kratkočasno berílo.

Boljarka.

(Konec.)

Ljubosumnost je slepa. Boljarka ni pomislila, da njeni mož in sin ravno tisto ime imata, da oba jednako oblačilo nosita.

Mati je omedlela, ko je sina spoznala. Precej časa je terpelo, da se ni vedilo, je li živa ali mrtva. Ko si pa zopet nekoliko opomore, je kakor nora po tleh se kotala. Čez nekaj časa se toliko okrepča, da se strašnega uboja spomni. Sedaj pové možu, kako jo je ljubosumnost zapeljala, ter ga prosi, naj jo usmerti, da kaznuje hudodelstvo. Al smert bi bila končala vse bolečine v hipu. Dmitar s tem ni bil zadovoljen.

„Ne, ne!“ — reče on — „ti nisi tolike milosti vredna — ti moraš živeti, da vsaki dan umerješ tisučkrat; ti moraš živeti, da prekolneš vsaki dan uro svojega rojstva, ti bodeš živel, da delaš pokoro za tugo in nesrečo, ki si jo na me navalila.“

Boljar zapové, da se žena njegova v samotno sobo njegovega grada na kamnitni skali vsred Donave zapre. Razvaline tega grada, „Babaka“ imenovanega, se še dan današnji vidijo, Boljarka čisto sama, ločena od celega

sveta in zapuščena od vseh, je naposled obnorela. Hlapec, ki ji je hrano nosil, je bil edini človek, ki ga je vidila, pa še ta ni smel ne besedice ž njo pregovoriti. Vse to ni moglo omehčati boljarja, da bi ji bil le količkaj njene pokore prizanesel ali olajšal.

Zdelo se ji je vsaki večer, da pri studencu pod lipo Dmitra pričakuje; vsaki večer jo navdaja strah in groza, in znoj obliva njeno lice, kader se spomne, kako neusmiljena je bila; vsaki večer prebode svojega moža, in potem ugleda sina mertvega! — Prebivavci bližnjih bregov Donave so slišali vsako noč strašno vpitje, ki je zmiraj do zóre terpelo. Nekega dne pride hlapec kakor po navadi, pa je ne najde več v gradu; iskal jo je povsod, pa je nikjer ni mogel najti. Nekteri pripovedujejo, da se je tako posušila, da se je skozi omrežje okna izvlekla in je v Donavo stermoglavila. Narod pa pripoveduje, da je neka svetnica (ki je nekdanj blizo tam v gradu Golobcu zaperta bila), pri blaženi Devici Marii za njo prosila, in da jo je ta po svojih angeljih v neki samostan odnesti dala, kjer se je zopet ozdravila in potem ko svetnica umerla.

Po ilirskem Cestnikov.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Slovenskih Goric na Štaj. 20. maja. (Konec). — H koncu ne morem opustiti, nekterih napčenih navad omeniti: 1) V naši veliki širjavi obdelane zemlje je res treba skrbeti, od kod ji moč poverniti in jo v rodovitno obrniti. Malo še rabimo apna, pepela, blata iz muž in iz jarkov, in redvno tertno rožje pušamo vincarjem za kurjavo, in spravljamo tiste grenke, terpke vejnike od jelševega in drugega vejčja še clo v suhe, vroče in sterme vinograde s nepotrebnimi velikimi stroški; boljše bi bilo, če jih že rabimo, da razsekane v gnojne jame s perstjo raztrosimo in najboljše, da namesto vejnika tertno rožje tako rabimo, vincara pa odškodimo. — 2) Potem nam je najboljši pomočnik prešič, ker on gnoj, perst, gnojnico, vejčje in druge odpadke zmeša, zakaj on je že od narave za rovača stvarjen, ostane pri tem čversteji in zdrav; opustimo tedaj tisto terpinčenje, da mu (kadar ni treba) rivec z medenimi svilami zarinkamo, naj prerovje svoj mali okol, ker si sami tudi ne delamo kompekov (Komposthaufen). — 3) Letos kakor večkrat je zemlja rahla in če pride nagla ploha, jo vso odnese s stermin v planjavo; zato bi mogli v takih vinogradih več dolgih jarkov pošev s sepni narediti, katerih voda hitro ne razdere, rodovitna perst pa se v jarkih in jamah za prihodnjo rabo nabere, in nalašč bi mogli take jame pod vinograde delati. — 4) Grobenčanje in ponovljanje tert, ktero je pri nas v navadi, tudi ima svoje dobro in svoje slabo, ker bi veliko bolj mogli skrbeti za tertnišnice ali tertne šole, katerih korist še premalo poznamo; marsikterega vinorejca je letos grobenčanje znorelo, zato ker visoka terta ne žene, v tem ko moje tri letne sadike veselo rastejo. Najboljše je stari vinograd od kraja pogrubati in pomanjkljive terte s sadikami nadomestiti. Dosti je tudi na tem ležeče, da se terte na vse kraje v red zasadijo; potlej ne bomo imeli take mešanice po naših vinogradih, kakor dozdej. Povsod se vé da se ne more tako ravnati, vendar Gorčani tudi v terdi skalnati opoki dolge grabe narejajo, v katerih si več stotin mladih tersov zredijo, Dolancom pa očitajo, da grobenčajo, kakor bi pse pokopovali. Drugo pot o tem več. — Čeravno s težkim sercom morem tožiti, slovenščina pri nas zlo omahuje in omaguje. Prav je, ker smo blizo nemške meje, da se učimo tudi nemščine, al greh je, zanemarjati materni jezik in zlasti v šolah. Poznam na priliko nekega slovenskega učitelja slovenskih šol, kteremu je slovenski jezik hud tern v péti; vidi se to iz tega, da, kadar je v nedeljski šoli, po izbi gori in doli hodi, si lase ravna, da

ura mine, v tem ko bi imel slovensko mladino koristne nauke učiti.

Od sv. Trojice na Štaj. konec maja. — 4. dan t. m. se je blizo nas na Horvaškem neka posebna nesreča prigodila. Bila sta dva neznano skopa zakonska pa bogata; ležala sta na praprotu čisto naga kakor ju je Bog ustvaril; pod posteljo pa sta imela jamo, v ktero sta krompir shranovale. Na sv. Florijana dan zjutrej najdejo oba v jami mrtva; sodnija ju je dala preiskati, pa nobene rane niso znašli; sodili so tedaj, da se je njuna stara postelja, poderla in on in ona sta se prekucnila v jamo in žalostno smert storila. Ker imata dokaj srebernine in zlatine, pa še dosti druge robe, bo to vse na dražbi prodano, ker otrok nimata. Sosedje pa so jo berž skovali, da že dvakrat je bil hudič po nju prišel, pa sta se bila sprosil; zdaj ju je pa le vzel! — 13. dan t. m. je blizo Podčetertka strela v neko hišo udarila, kjer je mlad mož s svojo ženko pri odpertem oknu sedel; oba sta bila pri ti priči mrtva; tudi ena deklica je ranjena, pa je še živa; hiša je zgorela. Sosedje, namesto da bi bili nesrečnim pomagali, le hišo gasijo! — Pri nas se je veliko in debelo tersje zlo spokalo; posebno na brajdaš ne najdeš nikjer živega tersa. Po Horvaškem, kjer imajo samo veliki ters, je vse suho. Vино se bo pa tedaj dražilo. Vse: žito, sadje in gorice (kjer ni starega tersja), lepo pri nas kaže; Bog nam vse ohrani! — Vina prav dobrega imamo dosti, od 40 do 60 gold. dobrega dnarja štertinek, — pa Krajci so se zaleteli le na Horvaško po-nj, ker ne vejo, da je ondi slabejša roba od naše kapljice. Al Krajec ali Korošec, kadar prideš k nam, pojdi v stran od ceste; v Goricah boš dobil žlahno vince pa dober kup. — Kebrov je pri nas bilo sila veliko; smo jim že vojsko naredili in na tisuč jih pokončali, — al kaj pomaga, ker druge občine (soseske) okoli nas so nemarne!*) — Na Slatini pri Rogatcu je že vse živo; kdor ima dnarca kaj, naj le pride zdravja iskat.

Janez Žurman.

Iz Zagreba nam je unidan pisal dragi prijatelj gosp. Ivan Kukuljević Sakcinski, predsednik jugoslovanskega društva in izdatelj v „Novicah“ že pohvaljenega „Slovnika umetnikov jugoslovanskih“, naj bi v našem listu pozvali one, kateri vejo karkoli od starih ali pa še dan današnji živečih umetnikov slovenskih, da to ali v „Novicah“ ali pa naravnost njemu pismo v Zagreb oznanijo. Ker en človek ne more vsega vediti, je, posebno za življenjepisne dela, mnogostrane pomoči treba. Nadjamo se, da tisti naših rodoljubov, kterim je znan kak domač imenitnej malar, risar, podobar, bakro-, medo-, kamno- ali lesorezar, muzikar, orgljar, zlatar, zvonar, zidarsk mojster i. t. d., in kateri véjo kakor koli, saj ob kratkem, popisati njegovo življenje (rojstni kraj in rojstno leto itd.), in njegove dela, bojo radi spolnili željo Kukuljević-evo, ki se tako neutrudljivo poganja za slavo domovine in iz vseh koticov pobira bisere domače. Ne mislite pa, da taki, ki ga imenujete gosp. Kukuljević-u za „Slovník“ njegov, mora zvonec nositi v svoji versti, — ne, tudi vse boljše glavice, če ne ravno pervaki, najdejo mesto v „Slovníku“ onem. Kdor naših ljudi vé, da spada v versto gori imenovanih mož, naj piše gosp. Kukuljević-u sam, in mu razodene čertice svojega življenjopisa in naznani svoje dela.

Iz Ljubljane. Danes povémo, kar smo zadnjič o mahu ljubljanskem obljubili. — Potem, ko sta unidan imenovana gospoda profesorja vés mah dobro pregledala in vse natanko prevdarila, sta rekla: Ljubljanskemu mahu ne gré več ime močirja, ker ga je že sila veliko v njive

*) Nekoliko pomaga vsak pokončan keber. „Novice“ so to unidan na drobno razložile. Vsaka pokončana ona velja saj za 20 pokončanih novih. Komu bo to v prid? se vé da to je vprašanje. Vsaki pokončani keber pa nese dober činž. Vred.